

Národní zemědělské muzeum Praha

Kostelní 44, 170 00 Praha 7

METODIKA PRO ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH POZŮSTALOSTÍ S VÝZNAMNÝM PODÍLEM PLÁNOVÉ DOKUMENTACE

metodický postup

Šárka Steinová

2015

1

Výstup byl zpracován v rámci řešení projektu výzkumu a vývoje Ministerstva kultury ČR Program Národní a kulturní identity (NAKI) DF13P01OVV003: Zahradně-architektonická tvorba v kontextu realizace cílů národního obrození během 1. Československé republiky, který naplňuje tematické priority TP 1.1 a TP 1.4.

OBSAH

ÚVOD – CÍL

Popis uplatnění Certifikované metodiky

1. ZÁKLADNÍ TYPY ARCHIVÁLIÍ V OSOBNÍCH POZŮSTALOSTECH ZAHRADNÍCH ARCHITEKTŮ

1.1. Co plán vždy obsahuje?

(měřítko, označení světových stran, popis, ukázky označení)

1.2. Půdorys – půdorysná situace

1.3. Řez resp., půdorysný řez

1.4. Perspektiva – ptačí perspektiva

1.5. Axonometrie

1.6. Vrstevnicový plán

1.7. Hypsometrie

2. POŘÁDÁNÍ OSOBNÍCH POZŮSTALOSTÍ S VÝZNAMNÝM PODÍLEM PLÁNOVÉ DOKUMENTACE

2.1. Rozdělení zahradních plánů do podskupin podle tzv. funkčních typů

2.2. Pořádací schéma pro pozůstalosti s významným podílem plánové dokumentace

3. POSTUP PŘI VYHLEDÁVÁNÍ OBJEKTŮ

Literatura

ÚVOD - CÍL

Předkládaná metodická pomůcka je zaměřená na pořádání osobních pozůstalostí s významným podílem plánové dokumentace. Jejím cílem je podání návodu na uspořádání, identifikaci a metody vyhledávání objektů zaznamenaných v plánové dokumentaci významných zahradních architektů. Vzhledem k tomu, že Národní zemědělské muzeum Praha má ve své správě pět rozsáhlých osobních pozůstalostí našich významných zahradních architektů a více než 10 000 kusů jejich zahradních plánů, které jsou oborovým podkladem pro řadu dodnes existujících objektů, např. zámeckých parků, veřejných či lázeňských parků, soukromých zahrad, u kterých je aktuálně nutná jejich obnova, klade si projekt v souladu s hlavní tematickou prioritou 1. Kulturní dědictví a národní identita cíl, zmapovat a vyhodnotit tvorbu vybraných zahradních architektů (Josefa Vaňka, Josefa Kumpána, Josefa Minibergera, Františka Thomayera) pracujících na území republiky zhruba v letech 1900–1950.

POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY

Podle této metodiky jsou zpracovány osobní pozůstalosti s významným podílem plánové dokumentace v Národním zemědělském muzeu Praha a lze ji úspěšně využít v jiných institucích, kde je vysoká pravděpodobnost, že se takovouto osobní pozůstalostí tohoto specifického charakteru setkají. Jedná se především o archivy, muzea, Národní památkový ústav apod.

1. ZÁKLADNÍ TYPY ARCHIVÁLIÍ V OSOBNÍCH FONDECH ZAHRADNÍCH ARCHITEKTŮ S NÁZORNÝMI UKÁZKAMI

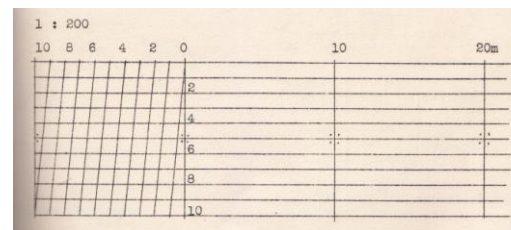
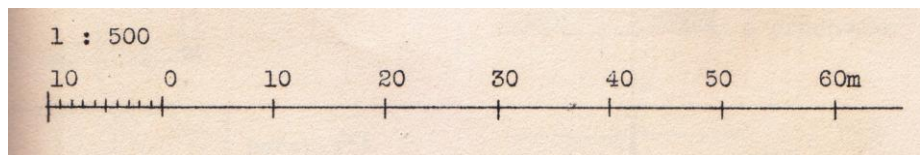
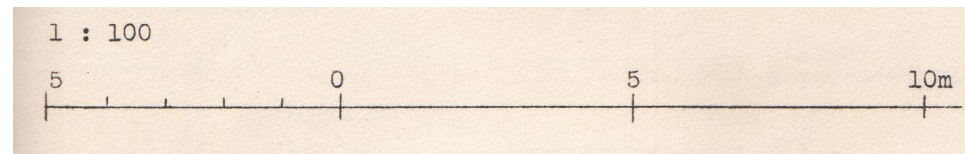
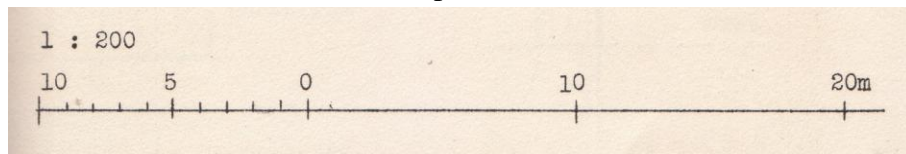
V osobních pozůstalostech zahradních architektů se ve velké míře objevuje plánová dokumentace. Pro zahradního architekta je plán přesným vodítkem, podkladem pro přesnou kalkulaci nákladů a vylučovala, tak mnohá nedorozumění se zákazníkem. V mnoha případech doplňovali plány, půdorysným plánem zahrady axonometrického pohledu nebo perspektivními pohledy, které jsou velmi názorné.

1.1. Co plán vždy obsahuje?

Měřítko

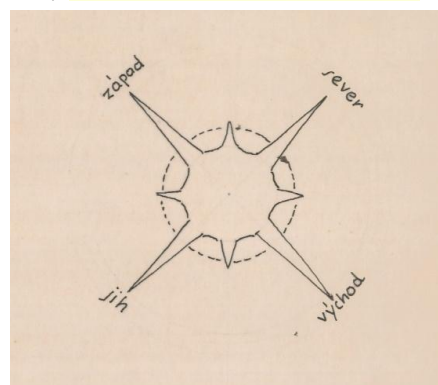
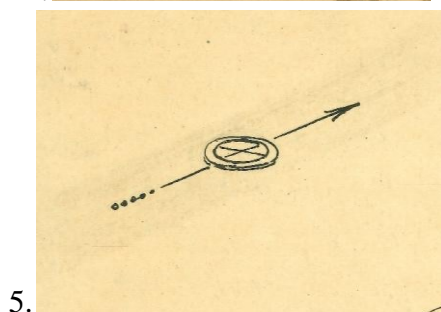
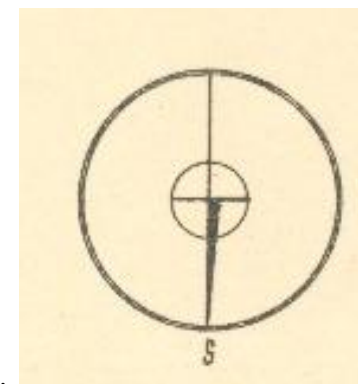
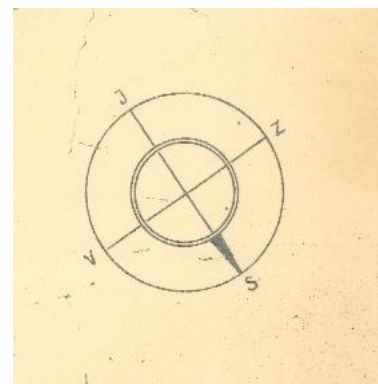
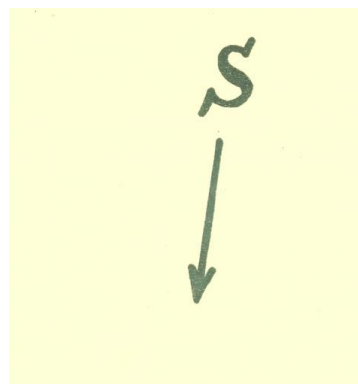
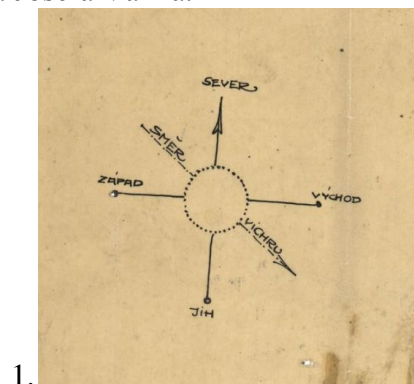
Měřítko udává, kolikrát jsou všechny rozměry na plánu menší, než ve skutečnosti. Bývá značeno nejčastěji číselně např.: 1:100, 1:200 apod. Provedl zahradní architekt takovéto dělení, dostal délku, kterou je znárodněn na plánu 1 m. (1 m: 100 = 0,01 m tj. 1 cm; 1 m: 200 = 0,005 m tj. 5 mm apod.) Někdy bývá na plánu nakresleno lineární měřítko (jednoduché) nebo příčné.

Plány zahrady jsou většinou kresleny v měřítku 1 : 100, plány velkých parků pak 1 : 500 i 1 : 1000. Takový plán je však pouze orientačním, podávající jen celkový přehled pro osazování a provádění jsou důležitější partie kresleny v měřítku 1 : 100, u perenových záhonů až 1 : 50 (1 m = 2 cm), nebo 1 : 20 (1 m = 5 cm) apod.

Označení světových stran

Označení světových stran je obvykle provedeno šipkou směřující vždy k severu. U plánů zahrad není vždy možné, aby horní strana papíru byla obrácena k severu, jako je na mapách. Uvedené ukázky jsou z plánové dokumentace zahradních architektů Josefa Minibergera, Josefa Kumpána a Josefa Vaňka.

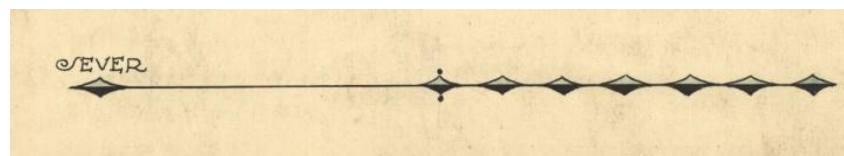

6.

7.

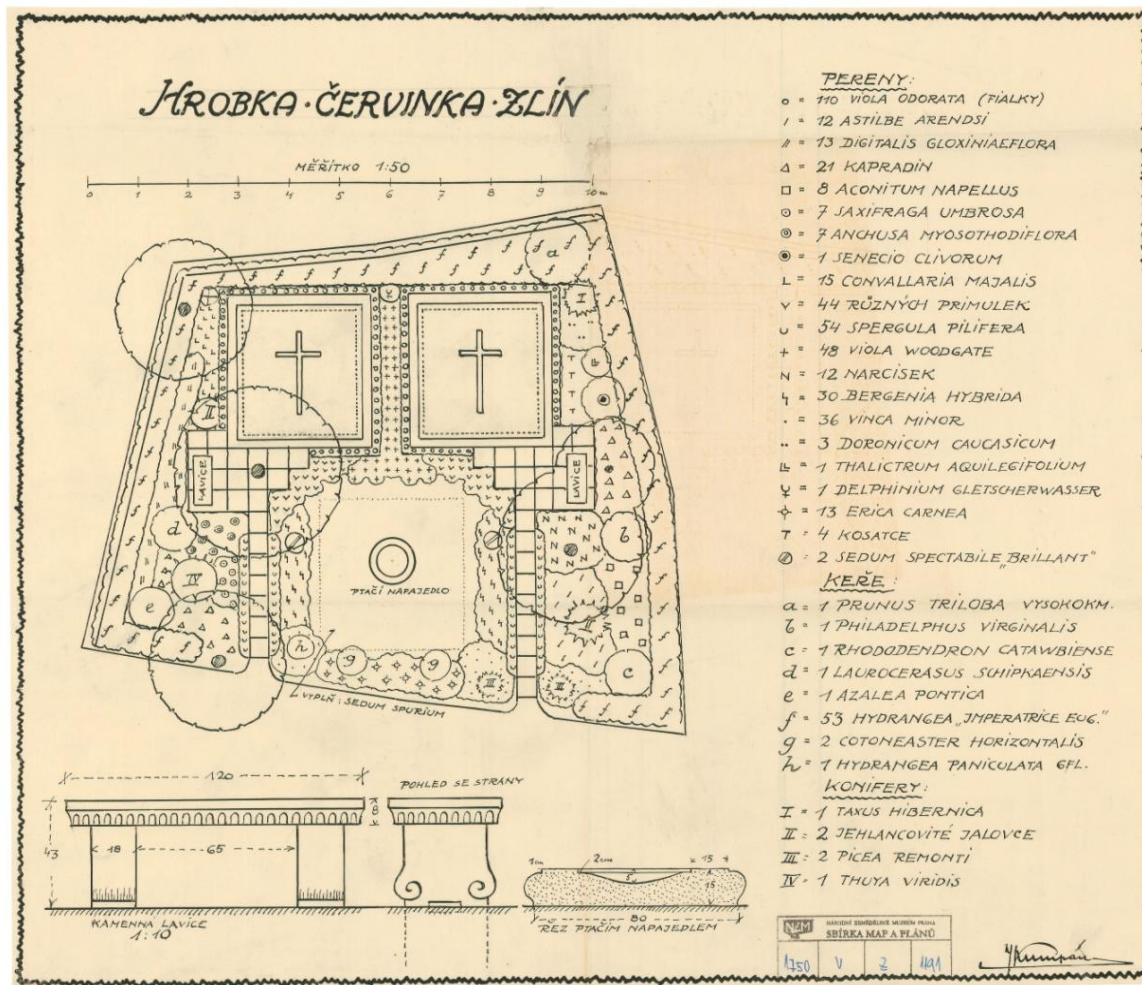
5.

8.

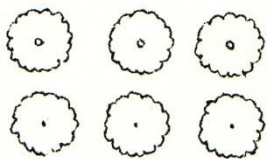
Popis

Stromy, keře a jiné prvky v zakreslené v plánu jsou buď očíslovány a jejich pojmenování je uvedeno na okraji papíru, nebo v připojeném seznamu. V mnoha případech jsou popsány přímo, což byla nejvýhodnější možnost.

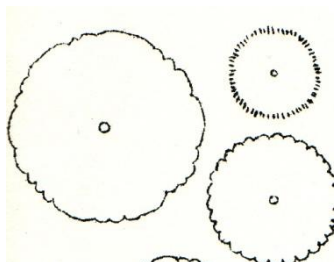

9. očíslováno a legenda připojena na okraji papíru

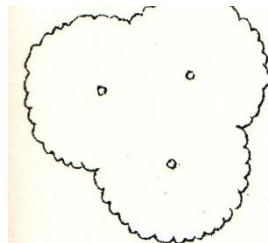
Ukázky označení

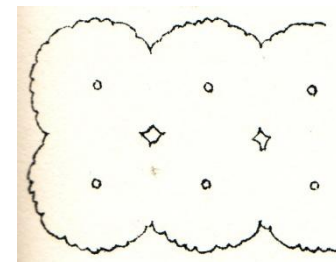
11. stromečky

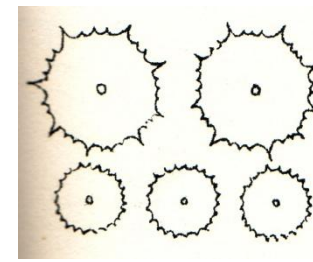
12. listnaté stromy

13. skupina stromů

14. stromořadí

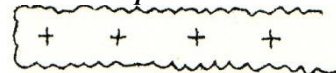
15. jehličiny

16. živý plot

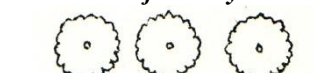
17. živý plot s průchodem

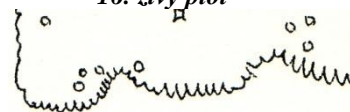
18. maliny

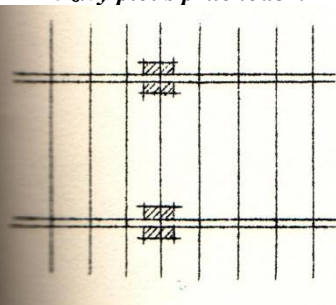
19. polyantky

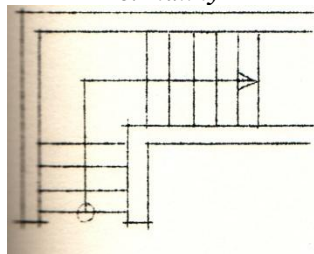
20. Thuje apod.

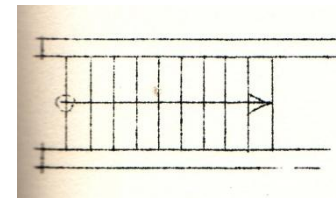
21. pereny

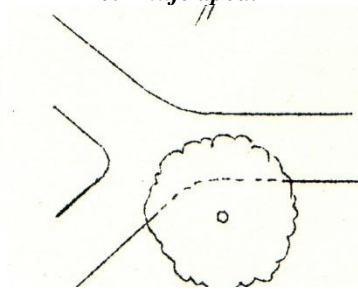
22. pergola

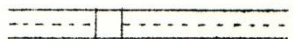
23. lomené schodiště

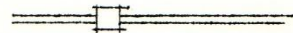
24. schodiště

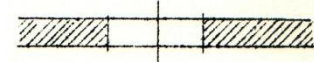
25. pískované cesty

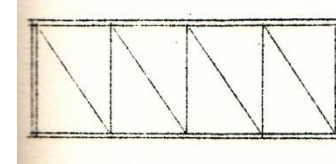
26. plot drátěný s podezdívkou

27. plot dřevěný

28. zed' s průchodem

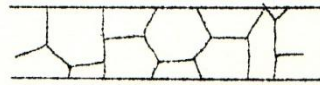
29. pařeniště

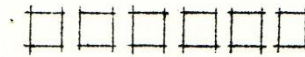
30. cesta - dlaždic

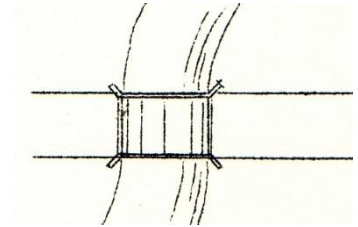
31. cesta - pravidelné kameny

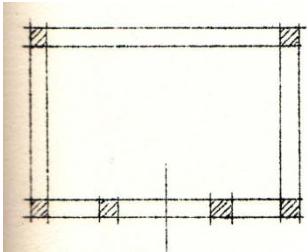
32. cesta - nepravidelné kameny

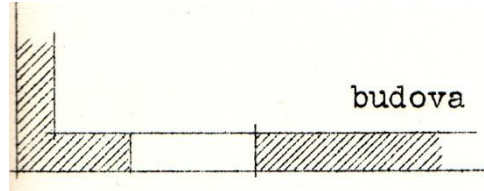
33. stezka

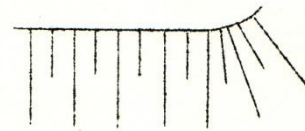
34. most

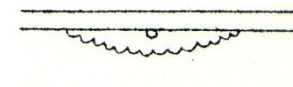
35. bazén

36. budova

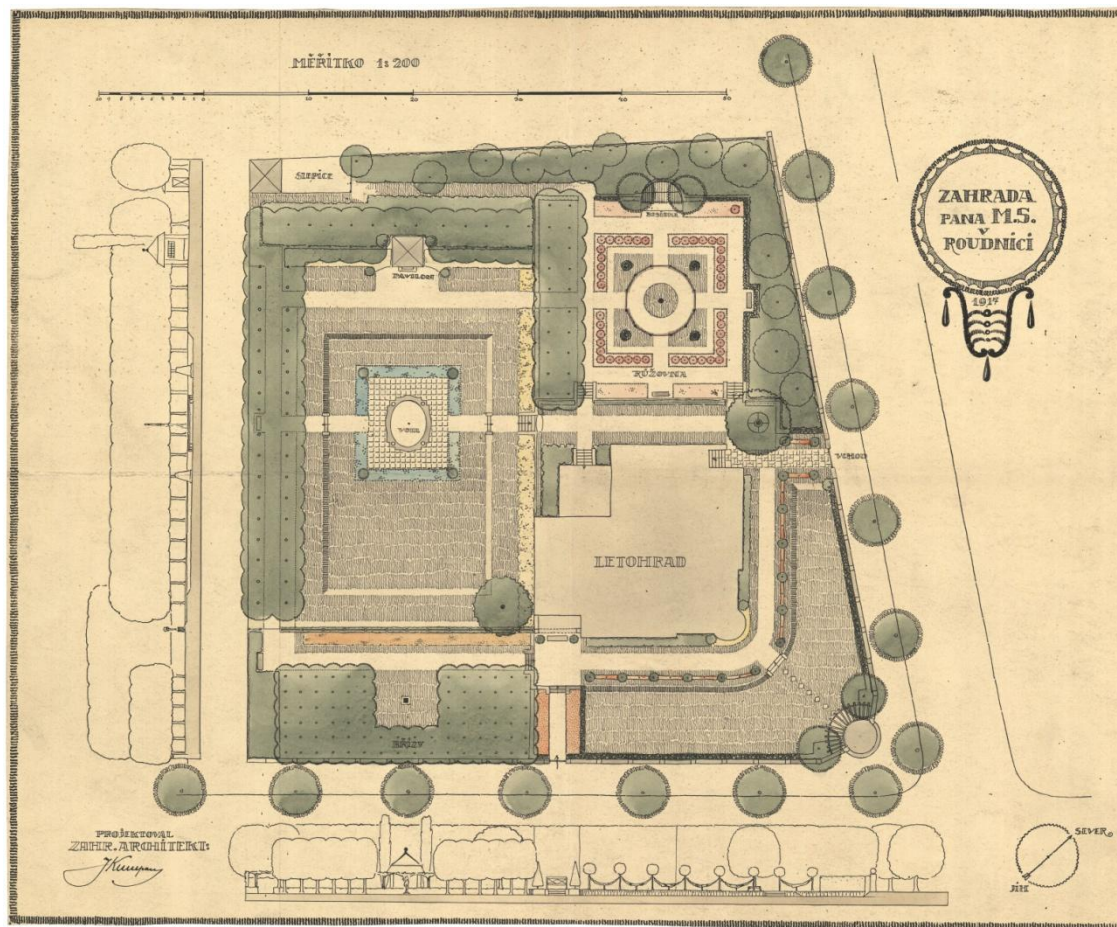
37. svah

38. pnoucí rostliny u zdi

V osobních fondech se vyskytují následující druhy archiválií, které je třeba rozlišovat:

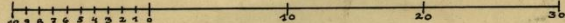
1.2. Půdorys – půdorysná situace

39. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 489/V/Z333) – součástí je i půdorysný řez

OBECNÍ HŘBITOV V LIBOCHOVICÍCH.

MĚŘÍTKO 1:200

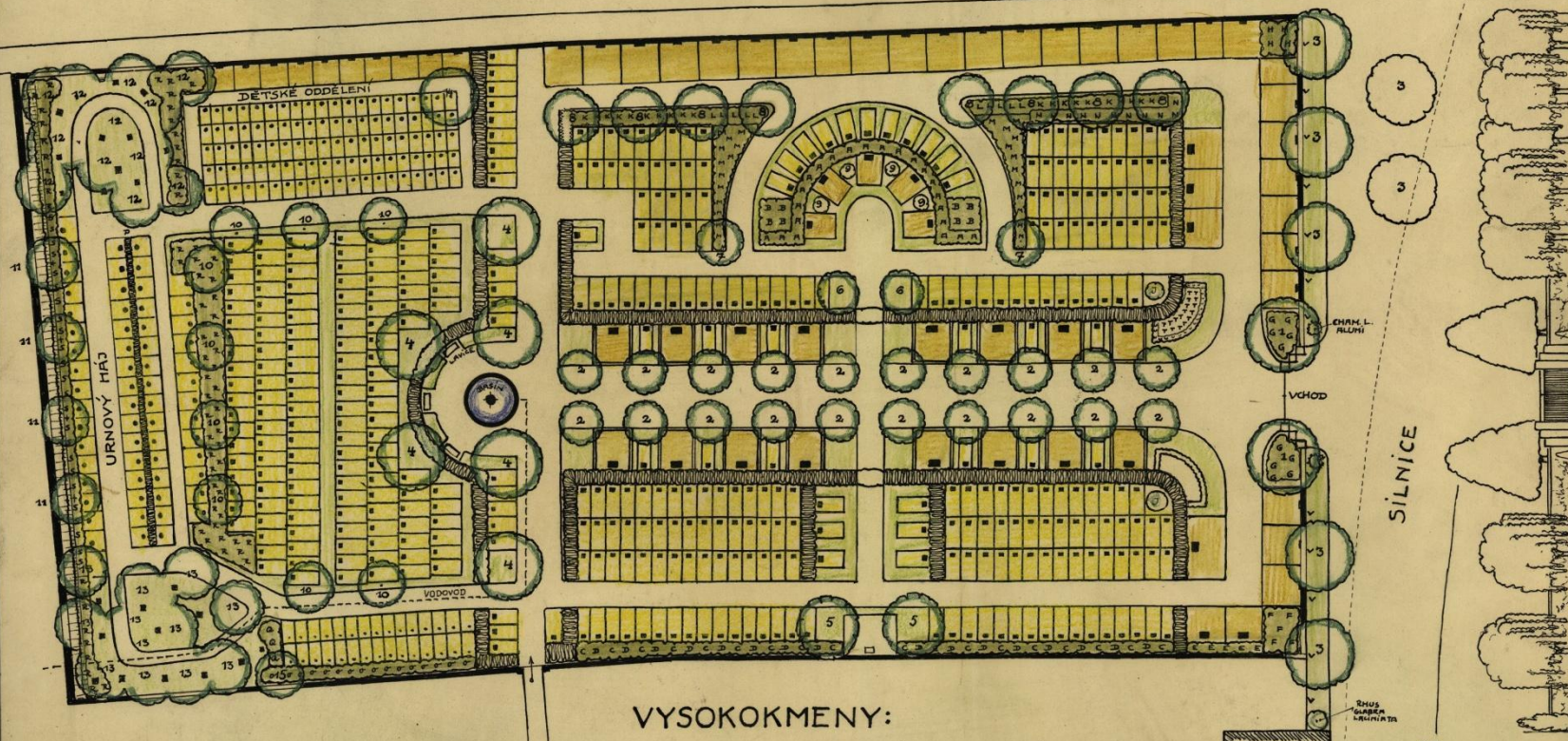
A = SYRINGA VULGARIS
B = CYTISUS LABURNUM
C = PRUNUS PISSARDII

D = SPIRAEA VAN HOUTTE
E = CARRAGANA ARBOR.
F = PRUNUS PADUS

G = CORYLUS ATROPURP.
H = PIRUS SCHEIDEGGERI
J = POPULUS BOLLEANA
K = PHILADELPHUS GFL.
L = RIBES SANGUINEUM

M = DEUTZIA CRENATA.F.P.
N = VIBURNUM OP. FL.PL.
O = WEIGELIA ROSEA
P = THUJA ŽIVÝ PLOT
Q = EXOCHORDA GRANDIFL.

R = RÚZNÉ KEŘE
S = FORSYTHIA SUSPENSIA
T = NÍZKÉ RŮŽE, AMÜLLER
U = NÍZKÉ RŮŽE, G.H. ARMUR
V = VITIS VEITCHI

VYSOKOKMENY:

1 = CORYLUS COLURNA
2 = TILIA ARGENTEA
3 = SALIX PENDULA
4 = ACER SCHWEDLERI
5 = POPULUS ALBA PYRAMIDALIS

6 = ROBINIA SEMPERFLORENS
7 = ACER NEG. ODESSANUM
8 = ULMUS AMERICANA
9 = POPULUS NIGRA PYRAMIDALIS
10 = CRATHEGUS OXYAC. FL. RUB.PL.

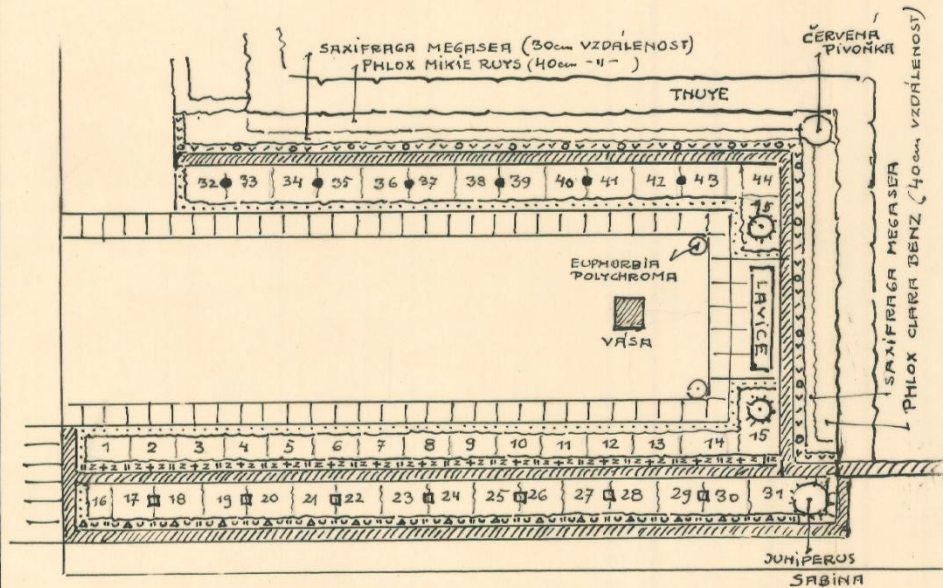
11 = FRAXINUS EXCELSIOR PENDULA
12 = RÚZNÉ LESNÍ STROMY
13 = BETULA ALBA
14 = FAGUS SYLVATICA ATROPURPUREA
15 = SORBUS AUCUPARIA

NAVŘHL:
J. Kumpána
ARCHITEKT ZÁHR. UMĚNÍ
PRAHA I.

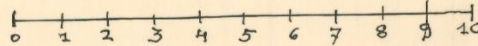
40. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 420/V/Z268) – součástí je i půdorysný řez

- v architektuře je **půdorys** („pohled shora“) plán, který ukazuje pomyslný řez budovou ve výšce jeden metr nad podlahou. Z půdorysu je potom možno vyčíst konstrukční řešení podlaží, materiál a tloušťky stěn, rozmístění místností, otvory ve zdivu (okna, dveře,...), vztahy mezi jednotlivými konstrukčními prvky. V půdoryse se povětšinou označují údaje nezbytné pro provedení díla, jako jsou délkové kóty, výměry a popisky jednotlivých místností, nebo zpevněných ploch a v neposlední řadě informace o jednotlivých prvcích.
- půdorysů je pro provedení díla nezbytných několik - pro jednotlivá podlaží a konstrukční celky tak, aby bylo možno jednoduše a rychle přečíst požadovanou informaci.
- termín půdorys bývá obecně používán i pro jiné způsoby prezentace, které znázorňují umístění a základní vztahy jednotlivých objektů, např. plány zahrad, často se používá označení pro jednoduché zákresy např. **půdorysná situace**, či jen tzv. „situace“
- **detail z půdorysu**, je vybraná část z půdorysu, u které autor rozkresluje daný výsek do větší podrobnosti apod., většinou je použito jiné měřítko, detail může být prezentován jako obrazový výsek v původním podkladu půdorysu, či má vlastní list dokumentu na kterém je zakreslen, v obou případech je nutný odkaz záznam v přímo v dokumentu půdorysu, že k dokumentaci je vypracován, např. záhony (osazovací plány), technické prvky, drobná architektura v zahradě.

DETAIL ALPINA

1:100

Kumpán 1936

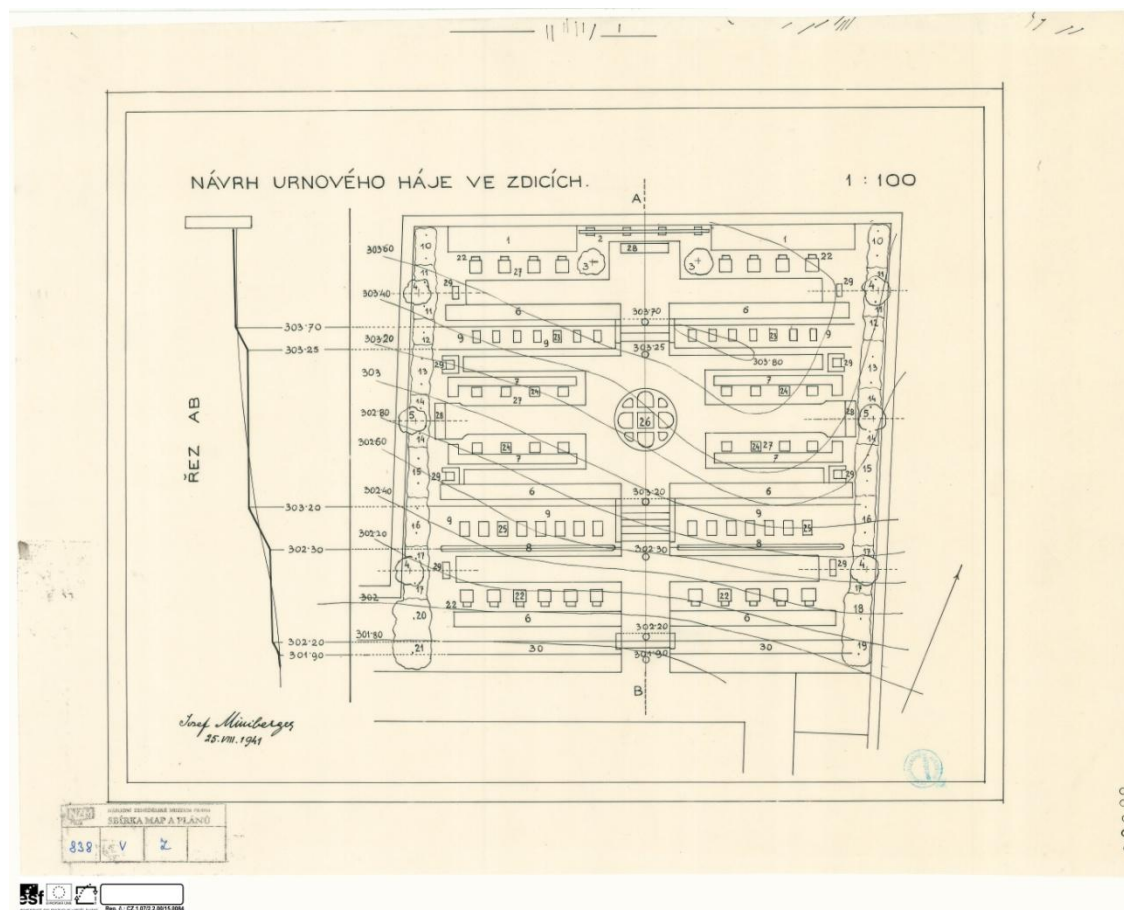
- = 7 OENOTHERA MISSOURIENSIS
- = 6 SEDUM SPECTABILE
- = 136 VIOLA WOODGATE
- = 18 CERASTIUM COLUMNARE
- ✓ = 16 JBERIS SEMPERVIRENS
- ∨ = 41 AUBRETIA DR. MULES
- ∥ = 32 ARMERIA LAUCHEANA
- + = 15 SAXIFRAGA BLÜTENTEPPICH
- z = 31 AUBRETIA LAVENDER
- ∪ = 31 PHLOX SETACEA
- 1 = 6 DIANTHUS HER MAJESTY
- 2 = 7 LEONTOPODIUM ALPINUM
- 3 = 6 IRIS PUMILA
- 4 = 5 ACAENA BUCHANANI
- 5 = 6 PAPAVER NUDICAULE
- 6 = 6 RŮZNĚ SAXIFRAGA
- 7 = 6 PHLOX AMOENA
- 8 = 6 AJUGA METALLICA CRISPA
- 9 = 6 VERONICA PROSTRATA
- 10 = 5 MERTENSIA PRIMULOIDES
- 11 = 8 BELLIS ROTUNDIFOLIA
- 12 = 7 CAMPANULA PORTENSCHLAGIANA
- 13 = 6 DIANTHUS SPLENDENS
- 14 = 7 ERYSIMUM PUMILUM
- 15 = 16 ASTER GOLIATH
- 16 = 5 LYCHNIS VISCARIA SPLENDENS
- 17 = 8 DIANTHUS ARENARIUS
- 18 = 5 GYPSOPHILLA REPENS
- 19 = 8 DRABA DEDEANA
- 20 = 7 RŮZNĚ SAXIFRAGA
- 21 = 7 ERINUS ROSEUS
- 22 = 6 BRUNELLA CARMINEA
- 23 = 7 ERYSIMUM PUMILUM
- 24 = 7 RŮZNĚ SAXIFRAGA
- 25 = 8 FESTUCA GLAUCA
- 26 = 5 HELIANTHEMUM RUBIN
- 27 = 7 GENTIANA ACAULIS
- 28 = 7 CAMPANULA HOSTII
- 29 = 10 DIANTHUS NEGLECTUS
- 30 = 7 RŮZNĚ SAXIFRAGA
- 31 = 10 ALLYSUM MONTANUM
- 32 = 7 DIANTHUS BRILLANT
- 33 = 6 SATOREJA PRIMAERA
- 34 = 7 DRABA DICRANDIDES
- 35 = 5 POTENTILLA PYRENAICA
- 36 = 8 JBERIS LITTLE GEM.
- 37 = 6 HEUCHERA MAXIMA
- 38 = 6 LAVENDULA VERA
- 39 = 5 BAHIA LANATA
- 40 = 6 PHLOX DIVARICATA
- 41 = 6 HELIANTHEMUM FIREBALL
- 42 = 6 DRACOCEPHALUM ALTAICUM
- 43 = 7 VERONICA AMETYSTINA
- 44 = 4 SAXIFRAGA COTYLEDON PYR.

NÁRODNÍ ZEMĚDĚLSKÉ MUZEUM PRAHA SBÍRKA MAP A PLÁNŮ			
1936	V	Z	M27

42. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 1991/V/Z/1127)

1.3. Řez resp. půdorysný řez

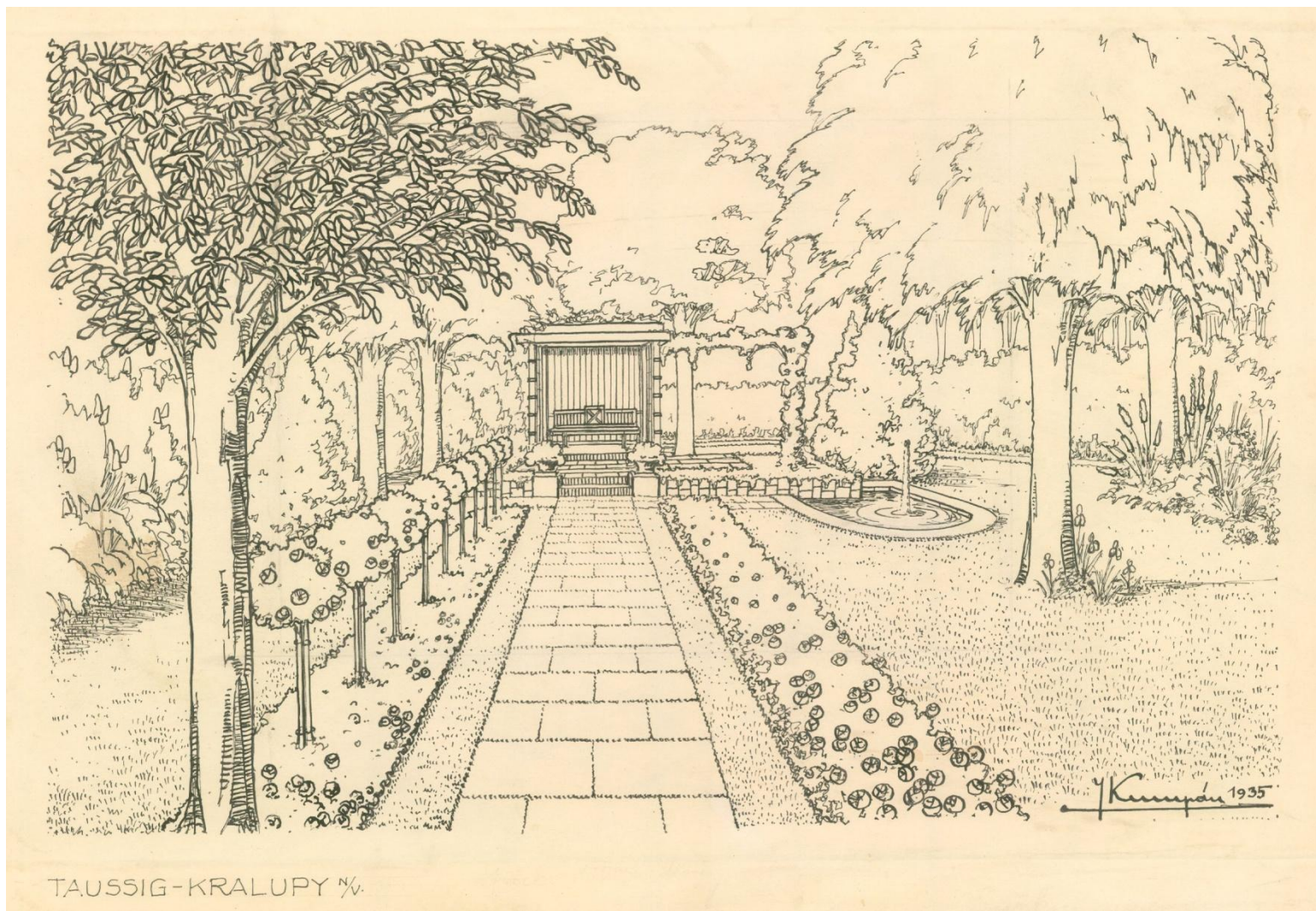
- půdorysný řez může být prezentován jako obrazový výsek v původním podkladu půdorysu, či má vlastní list dokumentu, na kterém je zakreslen, v obou případech je nutný odkaz záznam v přímo v dokumentu půdorysu, že k dokumentaci je vypracován
- použití především u zahrad aj. objektů se specifickou terénní modelací, např. dále zákresy schodišť a ramp apod.

43. Archiv NZM OF Josefa Minibergera (sign. č. 838/V/108)

1.4. Perspektiva

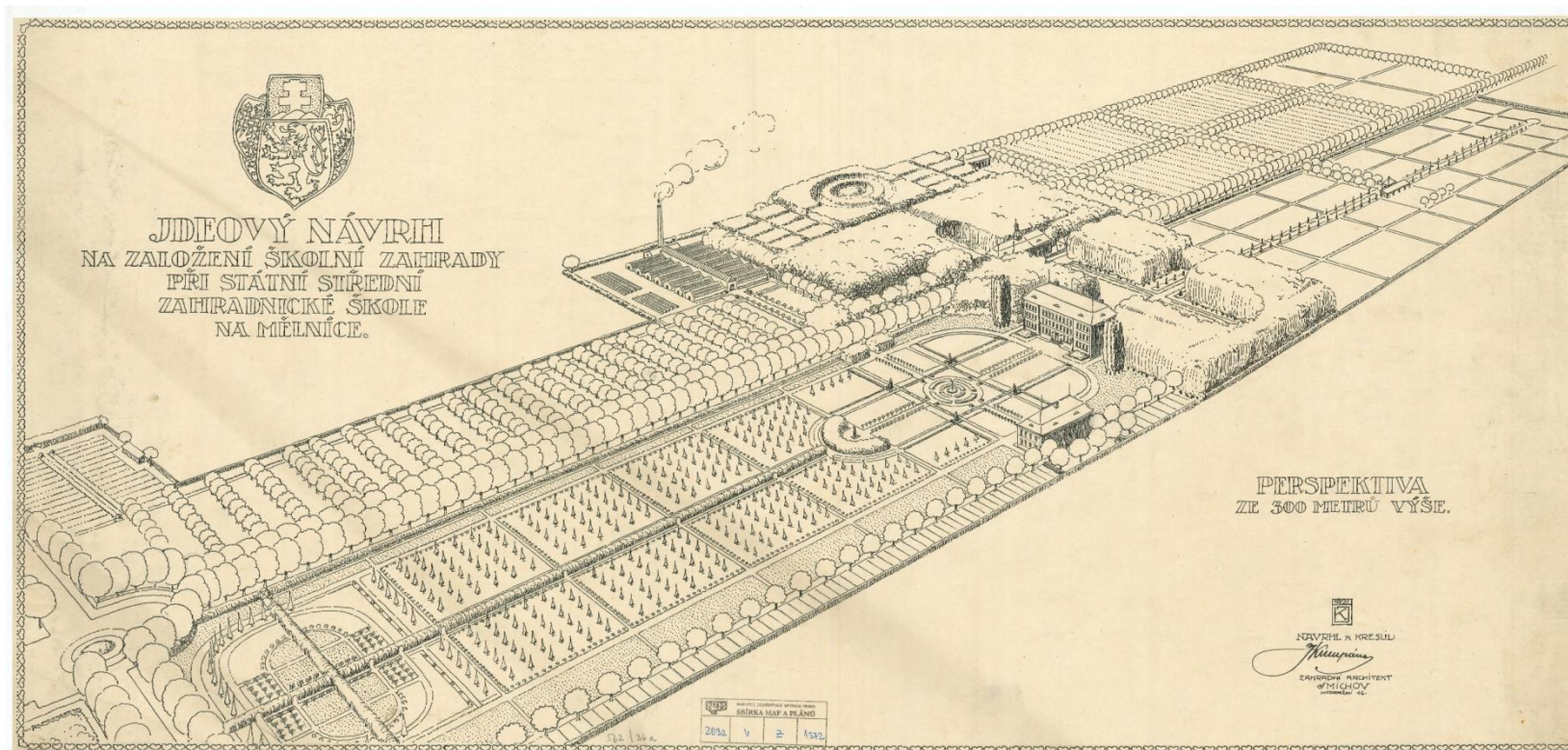
- Obecně je *perspektiva* optický jev, jenž způsobuje to, že se vzdálené objekty jeví zdánlivě menší než objekty blízké. Jev způsobuje také to, že u stejných objektů postavených za sebou do jedné řady se objekty vzdálenější od pozorovatele jeví blíže u sebe (perspektiva tedy způsobuje optické zkracování linií). Perspektiva také způsobuje jiný jev, totiž to, že dvě či více rovnoběžných linií (např. koleje) se směrem k horizontu opticky zužují. Bod, ve kterém se obě rovnoběžné linie setkávají, se nazývá úběžník. Jedná se však pouze o myšlené čáry a myšlené body, které v reálném světě fakticky neexistují.
- ***lineární perspektiva*** je významnou aplikací středového promítání. V technické praxi se používá především k zobrazování objektů větších rozměrů, napodobuje tak lidské vidění. Ze středu promítání (oka) se objekty promítají do roviny (nahrazuje sítnici). Perspektivní obrazy jsou například fotografie.
- ***perspektivní zobrazení*** je běžně užíváno také v deskriptivní geometrii, v technickém kreslení a dalších oborech lidské činnosti.

44. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 426/V/Z274)

Ptačí perspektiva

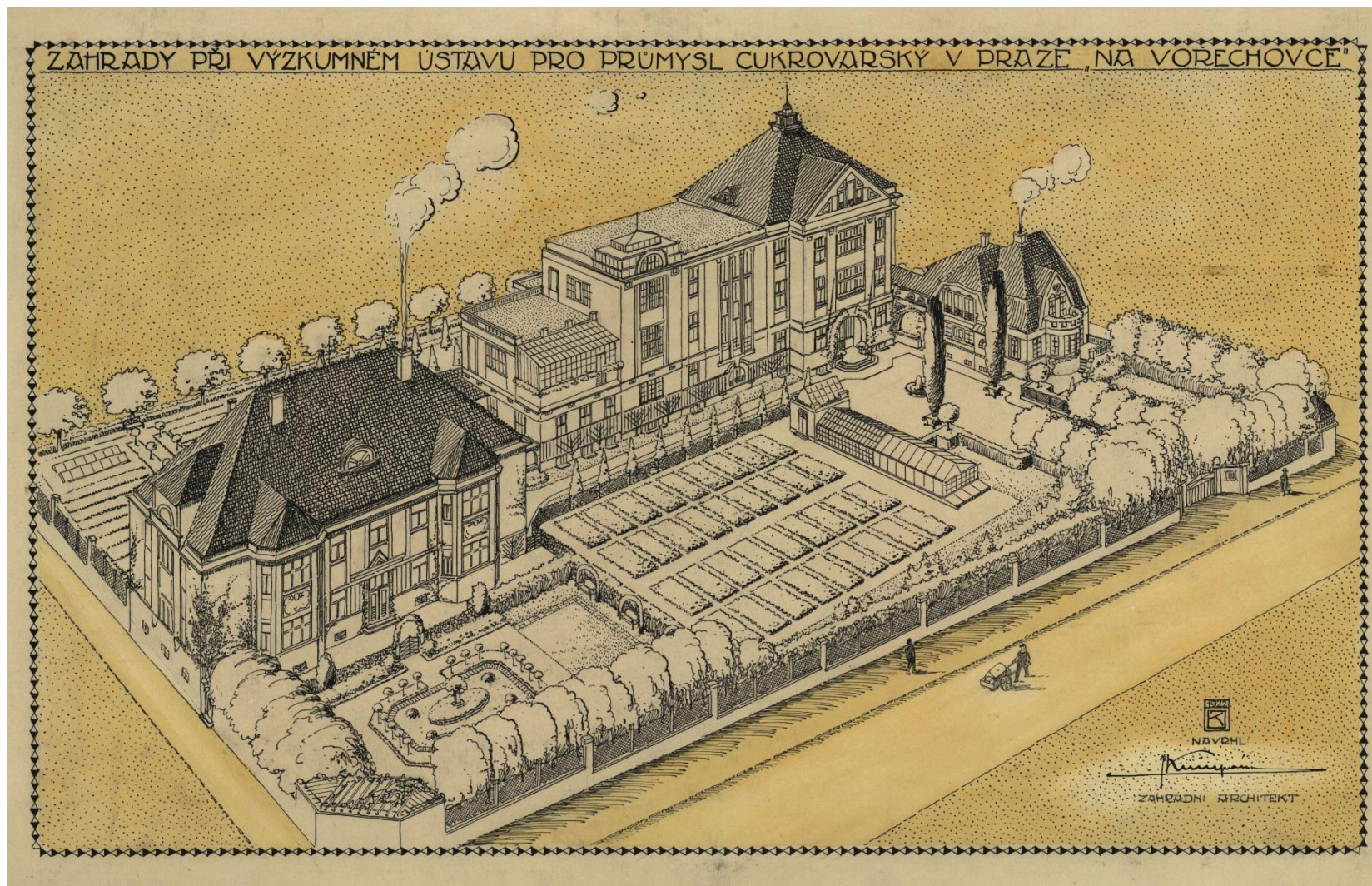
- *ptačí perspektiva* v kresebném projevu je víceméně uměle vytvořený záběr na daný objekt ze značné výšky směrem dolů (evokuje to u pozorovatele letecký snímek), spíše užíváno označení u fotografie
- pojem *žabí perspektiva* je pro označení zachycení objektu z pohledu (či přímo „ze země“)

45. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 2032/V/Z/1372)

1.5. Axonometrie

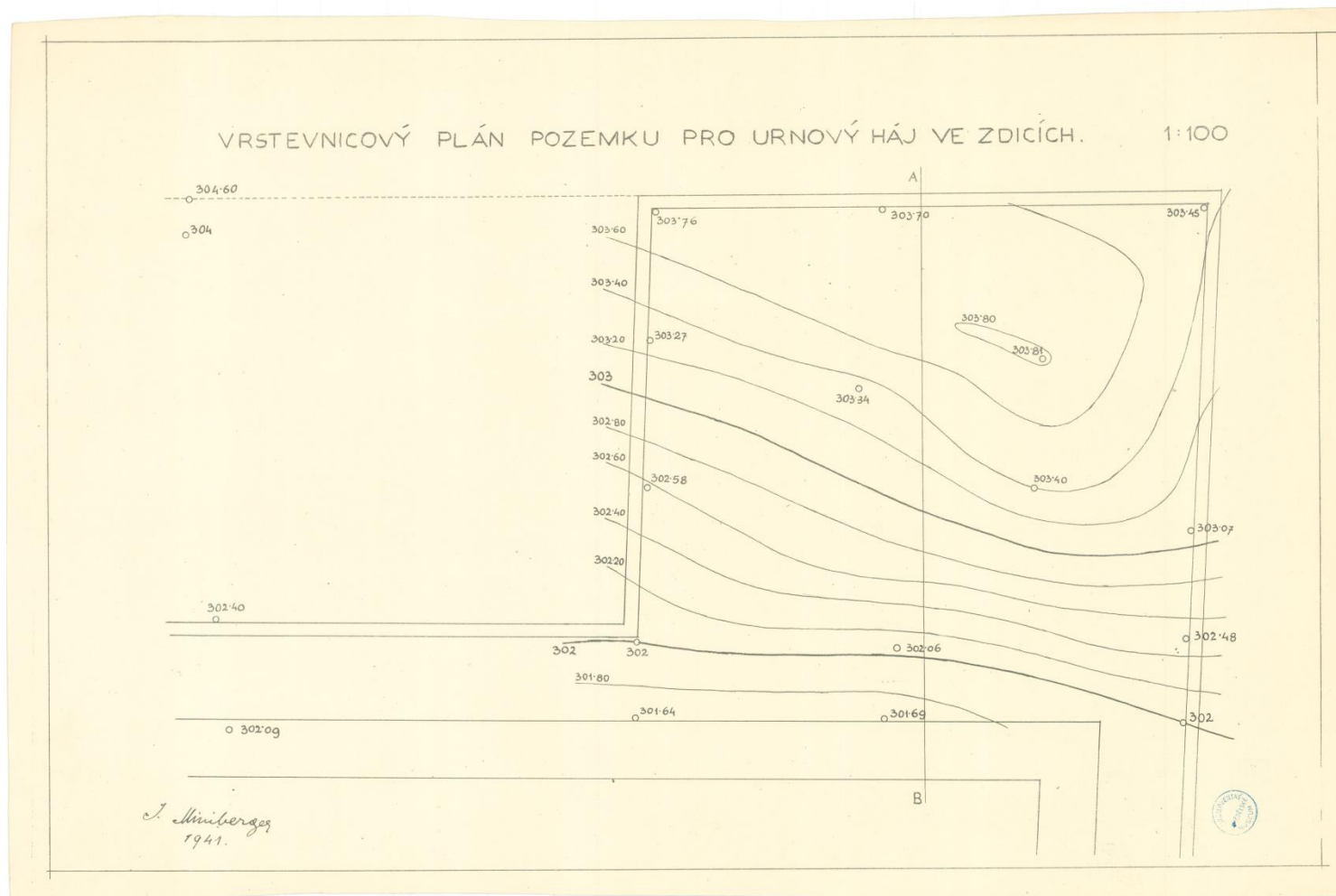
- **axonometrie** nebo **axonometrická projekce** je jednoduchý způsob promítání prostorových těles a trojrozměrných struktur (3D) do roviny
- rovině se nejprve zvolí tři osy x , y a z , jež spolu svírají stejné nebo nestejně úhly. Rozměry těles se pak nanášejí v určitém měřítku rovnoběžně s těmito osami: odtud také název, doslova „odměřovat podél os“. Hlavní výhoda axonometrie proti složitějším metodám promítání je v tom, že se průmět snadno konstruuje a že se z něho dají rozměry odečíst. Nevýhoda může být v tom, že v axonometrické projekci se rovnoběžky nesbíhají a tak je perspektivní dojem nedokonalý.
- **druhy axonometrie:**
 - **izometrie**, při níž tři osy navzájem svírají úhel 120° a všechny délky se nanášejí ve stejném měřítku (1:1:1).
 - **dimetrie**, kde úhel mezi osami x a y je větší než 120° a zbývající dva úhly jsou menší; délky se nanášejí v měřítku 1:0,5:1. Jeden z rozměrů se tedy zkracuje na polovinu
 - **trimetrie**, kde jsou všechny tři úhly různé a délky se také nanášejí ve třech měřítkách, například 0,9:0,5:1
 - **vojenská perspektiva**, kde osy x a y svírají úhel 90° , kdežto výška se nanáší na šikmou osu. Všechny vzdálenosti se nanášejí isometricky, v tomtéž měřítku (1:1:1).

46. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 396/V/Z250)

1.6. Vrstevnicový plán

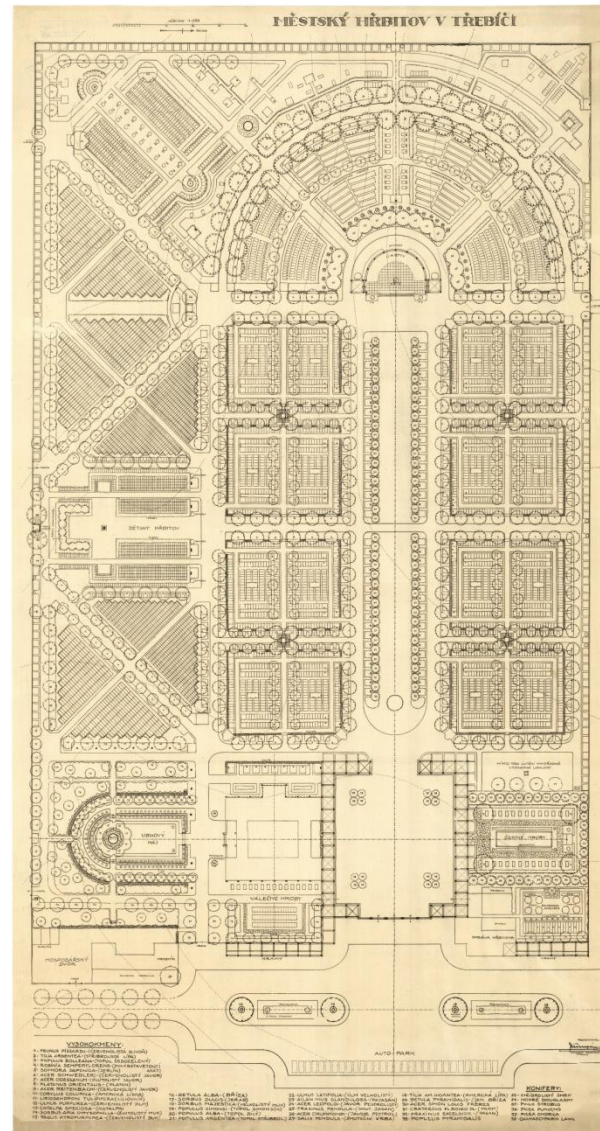
- zanesení vrstevnic do mapového podkladu daného objektu
- **vrstevnice** (také *izohypsa*) je křivka, která na mapě či v terénu spojuje body se stejnou, předem určenou nadmořskou výškou. Pro vyhotovení vrstevnicové mapy jsou vrstevnice voleny s pravidelným výškovým rozdílem – **ekvidistancí** (základním intervalem vrstevnic). Ten bývá uveden v legendě. Vrstevnice patří mezi izolinie.
- křivka, která na mapě či v terénu spojuje body se stejnou nadmořskou výškou, se nazývá **horizontála**.
- v místech, kde jsou vrstevnice na mapě hustěji u sebe, je v terénu svah strmější. Výškový rozdíl mezi dvěma sousedními vrstevnicemi určuje ekvidistance (základní interval vrstevnic). Pro terén pod vodou se používají tzv. hloubnice (izobáty), např. vodní stavby jezírek, rybníčků v zahradě.
- pro použití v zahradních plánech především z důvodu podchycení charakteru reliéfu daného pozemku, pro technická a technologická řešení cest, drobných staveb apod.

47. Archiv NZM OF Josefa Minibergera (sign. č. 848/V/Z110)

1.7. Hypsometrie

- je kartografický pojem, který se používá ve dvou významech
- Určování výškopisu, nadmořských výšek a převýšení obecně – zastaralé, dnes se nepoužívá.
- **Hypsometrie (barevná)** – vyjadřování výškopisu pomocí barevných odstínů, obvyklé u fyzických map, nejčastější vyjádření bývá: zelená – nížiny, žlutá – vysočiny, hnědá – hory, může být ale i jiné (např. použití pouze jedné barvy a jejich odstínů). Barevná hypsometrie bývá zpravidla doplňována stínováním nebo šrafováním pro lepší vyjádření reliéfu.

48. Archiv NZM OF Josefa Kumpána (sign. č. 624/V/Z2)

2. POŘÁDÁNÍ OSOBNÍCH POZŮSTALOSTÍ S VÝZNAMNÝM PODÍLEM PLÁNOVÉ DOKUMENTACE

Metodický návod vychází z metodického návodu čj. AS/1-1955/00 z roku 2000, ze Základních pravidel pro zpracování archivního materiálu (Archivní správa, Praha 1958, s. 14), který zahrnuje hlavní typy písemností osobních fondů. Z něho vycházejí i další schémata (srovnej např. M. Wurmová, Z problematiky písemných pozůstalostí, AČ 9, 1959, č. 1, s. 14-15) a zejména z příspěvku „K problematice osobních archivních fondů, Sborník archivních prací 34, 1984, č. 2, s. 310-350 .

Pružná aplikace připojeného třídícího schématu je základem kvalitního zpracování osobního fondu. Proti Základním pravidlům je do něho nově zařazena skupina písemností vzniklých z veřejné činnosti původce fondu, kterou však bude někdy obtížné rozlišit od předchozí třetí skupiny. Zpracovatel osobního fondu musí rozhodnout, zda je účelné rozdělit tyto archiválie do dvou skupin, či je ponechá v jedné skupině ve shodě se schématem uvedeným v Základních pravidlech.

I. Životopisný materiál

- a) osobní doklady, diplomy, legitimace
- b) studijní a odborná příprava (školní sešity, záznamy vysokoškolských přednášek)
- c) autobiografie, paměti, deníky, poznámkové sešity s denními záznamy
- d) hospodářské a majetkové záležitosti původce fondu
- e) zdravotní stav původce fondu

II. Korespondence

- a) rodinná
- b) osobní:
 1. abecedně řazená podle odesílatelů
 2. dopisy anonymní
 3. dopisy zatím blíže neurčené
 4. koncepty dopisů původce fondu určeným osobám
 5. dopisy úřadů a institucí
 6. blahopřání k významným životním jubileím, kondolence (původcem vyčleněné konvoluty)
- c) oficiální

III. Vědecká, odborná a literární činnost původce fondu

- a) vědecké práce
- b) přednášky, projevy, proslovy, řeči, referáty

- c) recenze a dobrozdání, posudky, zprávy, úvahy, referáty, polemiky apod.
- d) zahradní plány
- e) populárně vědecké práce
- f) překlady
- g) pomocný a studijní přípravný materiál (poznámky, bibliografické lístky, výpisky z literatury, archiválií, měření, novinové výstřižky sloužící jako podkladový materiál pro vědeckou práci aj.)

IV. Písemnosti z veřejné činnosti původce fondu

V. Ilustrační materiál o původci fondu

- a) fotografie původce fondu nebo jeho vyobrazení
- b) vzpomínky, oslavné projevy apod.
- c) referáty a recenze o pracích původce fondu
- d) bibliografie jeho prací
- e) nekrology, proslovy nad rakví
- f) varia

VI. Písemnosti týkající se rodinných příslušníků původce

VII. Písemnosti cizí provenience

2.1. Rozdělení zahradních plánů do podskupin podle tzv. funkčních typů

1. Soukromé rodinné a vilové zahrady (též rekreační objekty apod.)
2. Rozsáhlé a (významné) vilové zahrady
3. Soukromé objekty (zahrady) statků a dvorců, usedlostí, far, mysliven a hájoven na venkově
4. Veřejná zeleně
5. Hřbitovy, hroby a hrobky
6. Objekty sportovišť a rekreačních areálů
7. Zeleň areálů škol, odborných ústavů a institucí v rámci výchovy, osvěty, vzdělávání a zázemí pro studenty
8. Zeleň areálů nemocnic, léčeben a odborných ústavů
9. Zeleň zámeckých areálů parků a zahrad
10. Zeleně církevních objektů a poutních míst
11. Zeleně areálů podniků, kolonií
12. Zeleň lázeňských areálů
13. Areály – památníky, mohyly či historické areály v krajině či kontextu s jiným významným objektem
14. Areály úřadů, úřadů železnic a železničních stanic a jiné objekty

2.2. Pořádací schéma pro pozůstalosti s významným podílem plánové dokumentace

I. Životopisný materiál

- a) osobní doklady, diplomy, legitimace
- b) studijní a odborná příprava (školní sešity, záznamy vysokoškolských přednášek)
- c) autobiografie, paměti, deníky, poznámkové sešity s denními záznamy
- d) hospodářské a majetkové záležitosti původce fondu
- e) zdravotní stav původce fondu

II. Korespondence

- a) rodinná
- b) osobní:
 - 1. abecedně řazená podle odesílatelů
 - 2. dopisy anonymní
 - 3. dopisy zatím blíže neurčené
 - 4. koncepty dopisů původce fondu určeným osobám
 - 5. dopisy úřadů a institucí
 - 6. blahopřání k významným životním jubileím, kondolence (původcem vyčleněné konvoluty)
- c) oficiální

III. Vědecká, odborná a literární činnost původce fondu

- a) vědecké práce
- b) přednášky, projevy, proslovy, řeči, referáty
- c) recenze a dobrodání, posudky, zprávy, úvahy, referáty, polemiky apod.
- d) zahradní plány
 - 1. Soukromé rodinné a vilové zahrady (též rekreační objekty apod.)
 - 2. Rozsáhlé a (významné) vilové zahrady
 - 3. Soukromé objekty (zahrady) statků a dvorců, usedlostí, far, mysliven a hájoven na venkově

4. Veřejná zeleně
 5. Hřbitovy, hroby a hrobky
 6. Objekty sportovišť a rekreačních areálů
 7. Zeleň areálů škol, odborných ústavů a institucí v rámci výchovy, osvěty, vzdělávání a zázemí pro studenty
 8. Zeleň areálů nemocnic, léčeben a odborných ústavů
 9. Zeleň zámeckých areálů parků a zahrad
 10. Zeleně církevních objektů a poutních míst
 11. Zeleně areálů podniků, kolonií
 12. Zeleň lázeňských areálů
 13. Areály – památníky, mohyly či historické areály v krajině či kontextu s jiným významným objektem
 14. Areály úřadů, úřadů železnic a železničních stanic a jiné objekty
- e) populárně vědecké práce
- f) překlady
- g) pomocný a studijní přípravný materiál (poznámky, bibliografické lístky, výpisky z literatury, archiválií, měření, novinové výstřižky sloužící jako podkladový materiál pro vědeckou práci aj.)

IV. Písemnosti z veřejné činnosti původce fondu

V. Ilustrační materiál o původci fondu

3. POSTUP PŘI VYHLEDÁVÁNÍ OBJEKTŮ

Specifickým úkolem se stalo dohledání lokalit objektů – zahrad Josefa Minibergera, aby následně mohlo dojít k terénnímu průzkumu. V archivu Národního zemědělského muzea Praha se nacházejí od Josefa Minibergera zahradní a sadovnické plány, axonometrie, perspektivy, pracovní náčrtky, různé skici a akvarely, fotografie, výstřižky z dobových periodik, stavební a projektová dokumentace, korespondence, osobní zápisy aj. v časovém intervalu let cca 1915 – 1949, bohužel se však jedná převážně o dílčí dokumenty, kdy pro značnou nesourodost nelze ani u jednoho ze zájmových objektů „sestavit komplet.“ Nelze tedy dohledat k danému objektu položky typu: plán zahrady, perspektivy, fotodokumentace, korespondence s majitelem, aj. Tak, aby např. k danému projektu případně realizaci zahrady vznikl souborný dokument s určitou vypovídající hodnotou. Úkolem řešitelského týmu se stalo z výše uvedených dílčích materiálů faktické dohledání lokality daných objektů zahradního umění, pro které byly vytvořeny např. plány, apod. Tuto práci však znesnadňovala skutečnost, že u většiny položek, které měli řešitelé k dispozici, nebyl bližší popis (uvedeno pouze např. příjmení a lokalita).

Pro celkovou přehlednost byla vyhotovena pracovní tabulka, která z počátku vycházela chronologicky z uspořádání položek, inventárních čísel. Další postup si vyžádal stanovení a přiřazení tzv. ID (identifikátoru) ke každému objektu. Do tabulky byla v první fázi zapisována všechna dostupná data, která se dala vyčíst z daného plánu (letopočty, autor, název plánu, místo, zadavatel, aj.), postupně se přidávala další dohledaná data např. současná lokace, současní majitelé a jiné informace potřebné pro badatelskou činnost (kontakty, apod.).

Tabulka byla vytvořena v programu Microsoft Excel a několikrát byla z hlediska zvyšujících se požadavků a potřeb bádání přeměněna, přesto ve většině pracovních i konečných verzí převažoval tento model zápisu, který byl výchozím pro první etapu terénního šetření.

Tab. č. 1 - Ukázka dílčího segmentu tabulky Katalogu plánové dokumentace v rámci projektu NAKI¹

P.č. NAKI	Zdroj	Dílčí číslo	Název souboru	URL ²	Poslední ³	Název objektu	ID	Místo	Autor	Rok vydání	Popis náš
904	NZM tisky	428	418_v_z267.jpg		267	Komunální hřbitov v Manětíně	126	Manětín	Kumpán Josef	1934	hřbitov
905	NZM tisky	429	419_v_z268.jpg		268	Hřbitov v Libochovicích	114	Libochovice	Kumpán Josef	1932	hřbitov
906	NZM tisky	430	420_v_z268.jpg		268	Hřbitov v Libochovicích	114	Libochovice	Kumpán Josef	1932	hřbitov
907	NZM tisky	431	421_v_z269.jpg		269	Vyznamenaný návrh na úpravu Rajské zahrady a Zahrady na Valech v Praze - Hrad	190	Praha	Kumpán Josef		zahrada
908	NZM tisky	432	422_v_z270.jpg		270	Růžovna s keramickým bazénem	345		Kumpán Josef		vodní prvek a okolí
909	NZM tisky	433	423_v_z271.jpg		271	Příbyl – Slaný	33	Slaný	Kumpán Josef	1941	koupaliště
910	NZM tisky	434	424_v_z272.jpg		272	Mejdr, Ústí nad Orlicí	164	Ústí n. O.	Kumpán Josef	1939	část zahrady
911	NZM tisky	435	425_v_z273.jpg		273	Meliš - Počernice	332	Praha Počernice	Kumpán Josef	1943	část zahrady

¹ segment tabulky je vyhotoven pro zaznamenané plány v rámci projektu NAKI pořadových čísel 904 až 911

² sloupec „URL“, odkaz, který není aktivní v současné době v rámci tohoto příspěvku, pro interní potřeby řešitelů projektů NAKI

³ sloupec „poslední“ (poslední kombinace čísel sign. NZM) slouží ke kontrole, protože poslední číslo = číslo objektu v systému zápisu NZM

Tab. č. 2 - Ukázka dílčího segmentu pracovní tabulky dohledaných objektů určených pro terénní šetření

Rok	Lokace	Sign. NZM	ID	Autor	Popis	Adr. - jméno	FTZ	Adr. - místo	Ulice	Město	PSC	Okr. ⁴	Kraj ⁵
1939	DOHLEDANO	412_V_Z266	1	Kumpán	Městský hřbitov v Třebíči	Město Třebíč	hřbitov	Třebíč	Vltavínská	Třebíč	67401	TE	VYS
1926	DOHLEDANO	408_V_Z292	11	Kumpán	Cvičiště Sokola v Roudnici	TJ Sokol	cvičiště	Roudnice n./L.	Sokolská	Roudnice n./ Labem	41301	LI	UST
1922	DOHLEDANO	775_V_Z_507	14	Kumpán	Nemocniční areál v Roudnici	okresní nemocnice	nem. areál	Roudnice n./L.	Alej. 17. listopadu 1101	Roudnice n./ Labem	41301	LI	UST
1941	DOHLEDANO	423_V_Z_271	33	Kumpán	Zahrada – Přibíl – Slaný - koupaliště	Přibíl	zahrada	Slaný	Jungmannova	Slaný	27401	KL	STR
?	DOHLEDANO	535_V_Z375	36	Kumpán	Úrnový háj ve Slaném	Město Slaný	urnový háj	Slaný	Na Vinici	Slaný	27401	KL	STR
?	DOHLEDANO	556_V_Z390	50	Kumpán	Zahrada Hayman - Říčany	Hayman	zahrada	Říčany	Mánesova 660	Říčany	25101	P-V	STR
1928	DOHLEDANO	457_V_Z_304	66	Kumpán	Zahrada Doušek – Královo Pole	Doušek	zahrada	Královo Pole	Riegrova 8	Brno	61200	B-M	JIM
1929	DOHLEDANO	398_V_Z252	80	Kumpán	Zahrada vily Čerych – Česká Skalice	Čerych	zahrada	Česká Skalice	Křenkova 477	Česká Skalice	55203	NA	HK
?	DOHLEDANO	395_V_Z_249	87	Kumpán	Areál plovárny ve Dvoroře Králové	Město Dvůr TJ Sokol	plovárna	Dvůr K. n./Labem	Mánesova 360	Dvůr. K. n./Labem	54401	TR	HK

⁴ Použité zkratky okresů: TE/Třebíč, LI/Litoměřice, KL/Kladno, P-V/Praha východ, B-M/Brno město, NA/Náchod, TR/Trutnov

⁵ Použité zkratky krajů: VYS/Kraj Vysočina, UST/Ústecký kraj, STR/Středočeský kraj, JIM/Jihomoravský kraj, HK/Královéhradecký kraj

- **rok** (sloupec A) – uveden letopočet, případně letopočty, pokud nebylo známo či nečitelné označení bylo uvedeno ? či x.
- **lokace** (sloupec B) – uvedeno: DOHLEDÁNO či tzv. KONZULTACE (barevně označeny dle charakteru rozpracovanosti apod., označení N – objekt nedohledatelný, dále značení X – objekt nedohledatelný bez bližší specifikace,...
- **signatura NZM** (sloupec C), např. 395/V/Z249 (označení položky NZM soubor ve formátu jpg či pdf – zdigitalizovaná položka)
- **ID** (sloupec D), identifikátor (přiřadil Bc. Pavel Vaida, klíčový pro další činnost řešitelů a zpracování získaných materiálů)
- **architekt** (sloupec E), zda J. Miniberger či J. Kumpán (případně oba)
- **popis** (sloupec F), původní popis položky, např. Zahrada při Výzkumném ústavu pro průmysl cukrovarský v Praze na Vořechovce
- **adr – jméno** (sloupec G), označení „adresáta“ (zadavatele), např. pan J. Janda, město, jednota Sokol, atd.
- **FTZ** (sloupec H) funkční typ zeleně (zahrada, hřbitov, aj.)
- **adr – místo** (sloupec I), označení původní adresy – místa uvedeného např. na plánu, fotografii, zápis je pouze strohým opisem dobového označení (např. Řež, Vořechovka, aj.)
- **ulice** (sloupec J) uvedeno dle současné adresy objektu
- **město** (sloupec K) uvedeno dle současné adresy objektu
- **PSČ** (sloupec L) uvedeno dle současné adresy objektu
- **okres** (sloupec M) uvedeno dle současného systému členění okresů ČR
- **kraj** (sloupec N) uvedeno dle systému členění krajů ČR (případně SR), použity zkratky
- **poznámka** (sloupec O) uvedeno např.: současný stav, majitelé, využití, osud, aj.

Pokud bylo možné, v první fázi jsme se soustředili na takové objekty, které lze dohledat s ohledem na charakter popisu uvedenému k dané položce např.

- hřbitov Zdice, hřbitov Manětín, aj.
- Adlerův pramen Františkovy Lázně

- Ústav pro hluchoněmé na Smíchově
- Zahrada při pivovaru v Košířích
- Vinohradské náměstí apod.

Tyto položky, respektive dohledání objektů lze provést snadno v rámci dané obce/města prostřednictvím webových portálů. Zjištěné jsme případně ověřili korespondenční cestou. Dohledání a potvrzení takových objektů výše uvedeným způsobem lze označit za nejsnadnější a zcela standardní v rámci badatelské činnosti.

Ve většině případů získaných položek, základní informaci o zájmovém objektu (např. zahradě) tvořila „**dvojice**“, a to příjmení zadavatele a označení místa bez bližšího uvedení adresy (např. Nožička – Klánovice). Pro tyto objekty bylo nutno dohledat více informací, a to:

- zjistit celé jméno zadavatele (křestní jméno)
- zjistit o zadavateli dále - funkce, titul, povolání (starosta, poslanec, továrník, JUDr...)
- zjistit více k dané lokalitě (místní část, zaniklá obec, více obcí stejného názvu na území ČR - nutná specifikace)

Tyto položky, respektive dohledání objektů lze provést opět v rámci dané obce/města, kdy prostřednictvím webových portálů, kdy jsme zjistili danou lokalitu, případně informace o zadavateli. Zjištěné jsme případně korespondenčně ověřili. Dohledání a potvrzení takových objektů výše uvedeným způsobem lze označit za velmi časově náročnou činnost, která bez spolupráce daných institucí a odborníků nemůže mít výsledky. Za nejvíce přínosnou lze označit spolupráci s místními kronikáři a pamětníky, pracovníky muzeí, SOA, SOkA a místních občanských sdružení a spolků, aj.

Pokud však u daných objektů typu „*dvojic*“ neuspějeme postupem uvedeným v předchozím odstavci, je potřeba prostřednictvím katastrálních map, leteckých snímků (2012, 2006, 2003) a ortofotomap (1952, 1953, 1954) a případně jiných dostupných mapových podkladů, vytipovat zájmový objekt tzv. studiem mapových podkladů

- daný mapový podklad rozdělíme podle rozsahu na „pole“ (cca od 20 – 64 polí) a dle charakteru tvaru a velikosti parcely (pokud máme plán resp. situaci) dohledáváme
- pokud nemáme k dispozici plán, ale např. pouze fotografii či perspektivu aj., dohledáváme např. dle jednotlivých VP a TP (bazén, původní dřevina), stejným způsobem jako výše uvedeno - z mapového podkladu

Tak jak v předchozích případech vše korespondenčně ověříme. Dohledání a potvrzení takových objektů výše uvedeným způsobem lze označit za velmi časově náročnou činnost, která bez spolupráce daných institucí a odborníků nemůže mít žádného výsledku.

Pokud u daných objektů typu „**dvojic**“ neuspějeme postupem uvedeným v předchozích popisech postupů lokalizace, je potřeba danou lokalitu vytipovat přímo v terénu. Toto terénní šetření pouze určené k vytipování objektů u lokalit tohoto typu:

- malé obce, místní části měst
- rekreační oblasti a turisticky atraktivní oblasti
- či bývalé průmyslové areály apod.

Dohledání a potvrzení takových objektů výše uvedeným způsobem lze označit za velmi časově náročnou činnost, která bez spolupráce místních občanů zůstane bez požadovaného výsledku. Proto tato šetření musí být provedena nejlépe o víkendech, kdy je předpoklad, že místní obyvatelé budou pobývat ve svých domovech.

Poslední skupina objektů k dohledání jsou objekty, které nelze dohledat výše uvedenými způsoby. Jedná se například o fotografie, skici, perspektivy či axonometrie. Zde je možno dohledávat např.:

- studium odborné literatury a pramenů v oblasti: architektura, místopis, literatura faktu daného období (včetně dobového tisku)
- studium odborné literatury a pramenů v oblasti zahradnictví, zahradního umění (soudobé texty, ale i dobové)
- studium archivních materiálů k daným osobnostem (zadavatelům) apod.
- studium archivních materiálů – J. Miniberger

Bylo třeba také brát v úvahu, že některé lokality nelze dohledat z těchto důvodů:

- dané návrhy nemusely být realizovány
- dané objekty již neexistují (objekty dnes součástí území těžby, objekty zlikvidovány během 2. světové války, aj.)
- dané objekty nelze dle dostupných materiálů dohledat podle výše uvedených postupů
- ostatní neuvedené možnosti

Vzhledem k charakteru dostupných materiálů a s ohledem na platnou legislativu v České republice v oblasti získávání osobních údajů je jednou z posledních možností jak dohledat dané objekty tzv. lustracemi daného příjmení majitele z pozemkových knih. Jedná se však o zpoplatněné správní řízení při příslušné pobočce katastrálního úřadu pouze v rámci České republiky, které je dosti finančně nákladné (dle platného ceníku ČZKÚ ČR) a vyžaduje před započítím práce specialisty oddělení pozemkových knih dostatek informací typu: příslušný katastr (v Praze velmi

komplikované – musí být přesně vymezeno) přesné jméno a příjmení majitele nemovitosti, druh nemovitosti, rok, aj. Pokud toto neznáme přesně, jsou např. lustrovány všechny osoby daného příjmení, což např. u příjmení Hájek je velmi početná skupina osob, která je v řízení v plném rozsahu zpoplatněna. Přesto lze u některých objektů, které nebyly doposud lokalizovány, tento postup doporučit.

Přes značnou časovou náročnost výše uvedeného postupu lokalizace objektů jsme mohli přistoupit k poslednímu nezbytnému kroku. Konkrétně se jednalo o podrobný terénní průzkum v dohledaných lokalitách. Ten probíhal kontinuálně, přičemž nejdůležitější byly průzkumy, jež následovaly po analýze mapových a písemných podkladů, a pomáhaly tak zpřesnit jejich interpretaci. Důležitá byla i volba vhodného období pro tyto podrobné terénní průzkumy. Nejvhodnější byly jarní a podzimní měsíce, kdy terén nebyl zarostlý vegetací či pokrytý sněhovou pokrývkou a jednotlivé tvary dobře vynikaly. Značnou výhodou byla i snadnější prostupnost porostů, a tedy možno zdokumentovat i tvary dnes značně zarostlé, a proto ve vegetačním období nepřístupné.

Tab. č. 3 - Ukázka dílčího segmentu pracovní tabulky pro terénní šetření - pro objekt ID 80 – Vila Čerych v České Skalici

P.č. NAKI	Zdroj	Dílčí číslo	Název souboru	URL ⁶	Poslední ⁷	Název objektu	ID	Místo	Autor	Rok vydání	Popis náš
884	NZM tisky	408	398_v_z252.jpg		252	fontána v zahradě pana ing. Čerycha v České Skalici	80	Česká Skalice	Kumpán Josef	1929	část zahrady
966	NZM tisky	490	480_v_z325.jpg		325	Vila Čerych	80	Česká Skalice	Kumpán Josef	1932	vodní prvek a okolí
1036	NZM tisky	560	551_v_z252.jpg		252	Příroda a zahrada, článek	80	Česká Skalice	Kumpán Josef	1932	článek
1215	NZM náhledy	739	1494_V_Z_1006.jpg		1006	Zahrada ing. Čerycha v České Skalici	80	Česká Skalice	Kumpán Josef		zahrada
1931	NZM 3. várka	1455	1864_V_Z_252.jpg		252	Návrh fontány v zahradě pana ing. J. Čerycha v Č. Skalici	80	Česká Skalice	Kumpán Josef		detail bazénu
1932	NZM 3. várka	1456	1865_V_Z_252.jpg		252	Zahrada Čerych Česká Skalice. Detail perenového záhonu	80	Česká Skalice	Kumpán Josef	1930	záhon
1933	NZM 3. várka	1457	1866_V_Z_252.jpg		252	Zahrada inž. Čerych Č. Skalice	80	Česká Skalice	Kumpán Josef	1932	zahrada
1934	NZM 3. várka	1458	1867_V_Z_252.jpg		252	Zahrada pana továrníka ing. Jiřího Čerycha Česká Skalice	80	Česká Skalice	Kumpán Josef	1925	zahrada

⁶ sloupec „URL“, odkaz, který není aktivní v současné době v rámci tohoto příspěvku, pro interní potřeby řešitelů projektů NAKI

⁷ sloupec „poslední“ (poslední kombinace čísel sign. NZM) slouží ke kontrole, protože poslední číslo = číslo objektu v systému zápisu NZM

Literatura

- <http://www.mvcr.cz/clanek/metodiky>
- BABIČKA, Václav. K terminologii archivních souborů osobní provenience. *Archivní časopis*, 46, 1996/2, s. 83–84.
- BABIČKA, Václav. Vymezení archivního fondu. In: *Archivní teorie, metodika a praxe* 8. Evidence jednotného archivního fondu. Praha: Státní ústřední archiv, 1995.
- BOHÁČ, Antonín. Písemné pozůstalosti v archivech. *Archivní časopis*, 23, 1973, s. 185–206.
- EDEREROVÁ, Radka; PODANÝ, Václav. K problematice osobních archivních fondů. *Sborník archivních prací*, 34, 1984, s. 310-350.
- HANZAL, Josef. Moderní osobní a rodinné archivy. *Slovenská archivistika*, 10, 1975/2, s. 67-83.
- HOFFMANNOVÁ, Jaroslava. Osobní, rodinné a rodové archivy. *Archivní časopis*, 45, 1995, s. 221–228.
- CHALUPA, Aleš. Zpracování vědeckých a politických pozůstalostí v Národním muzeu. *Archivní časopis*, 23, 1973, s. 215–219.
- KÁBOVÁ, Hana. Vývoj zpřístupňování osobních fondů v Archivu AV ČR, Archivu NM a Literárním archivu PNP. In: *Zpravodaj pobočky ČIS při Státním ústředním archivu v Praze*, 48, 2004, s. 51–73.
- KAMENCOVÁ, Lýdia; KLAČKA, Josef. Problémy s osobními fondmi v ústrednom archíve slovenskej akademie vied. *Slovenská archivistika*, 62, 2007/1, s. 92-99.
- kolektiv pracovníků pod vedením Michala WANNERA. *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Odbor archivní správy a spisové služby MV: Praha, 2013.
- KOLANKOWSKI, Zygmunt. Hranice archívnej pozostalosti. *Slovenská archivistika*, 7, 1972/1, s. 9–30.
- KŘEŠŤAN, Jiří. Získávání osobních archivů. *Archivní časopis*, 51, 2001, s. 153–175.
- MEISNER, Otto. Privatarchivalien und Privatarchive. *Archivalische Zeitschrift*, 55, 1959, s. 117-127.
- MEISNER, Heinrich Otto; LEESCH, Wolfgang. Grundzüge einer deutschen Archivterminologie, Referentenentwurf des Ausschusses für deutsche Archivsprache. *Archivmitteilungen*, 10, 1960, s. 134–152.
- ŠIMEČEK, Zdeněk. Poznámky k problematice písemných pozůstalostí. *Archivní časopis*, 11, 1961, s. 87–93.
- WURMOVÁ, Milada. Inventarizace a katalogizace písemných pozůstalostí ve státních archivech. *Archivní časopis*, 23, 1973, s. 206–212.
- *Zásady pro vedení soudobé dokumentace*, Sborník archivních prací, 1960, s. 293-303.